

Журналістика

УДК 821.161.2:82.3-311.9

ББК 84(4Укр)1

ПУБЛІЦИСТКА ЛЕСЯ МАРТОВИЧА: ПРОБЛЕМАТИКА, КОНТЕКСТ, ЖАНРИ ТА МОТИВИ

Г. І. Марчук

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра журналістики Інституту філології;
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57*

Досліджено публіцистичні праці Леся Мартовича. Проаналізовано особливості формування світогляду письменника та становлення його суспільно-політичних поглядів. Основну увагу зосереджено на ідейно-тематичних та жанрово-стильових особливостях публіцистичного твору письменника, визначено головні тенденції розвитку його публіцистики та її тісний зв'язок із суспільно-літературним процесом другої половини ХІХ – початку ХХ ст. і художньою творчістю сатирика.

Ключові слова: *Леся Мартович, жанри публіцистики, сатирична творчість, жанрова приналежність.*

Актуальність дослідження полягає у необхідності заповнити ще надто значні прогалини в історії української публіцистики другої половини ХІХ – початку ХХ ст., розглянути ідейно-естетичні особливості публіцистичної творчості Леся Мартовича в контексті розвитку суспільно-естетичної думки. Своє призначення – суспільного діяча, трибуна, який активно втручається в громадсько-політичне життя, порушуючи у своїх творах важливі актуальні проблеми, діючи в ім'я інтересів народу, бачив Леся Мартович як письменник-сатирик. Засобами сатири у своїх прозових творах, оповіданнях, повістях «Забобон», «Село Підойми», сценічному етюді «Політична справа» вів письменник боротьбу за народне пробудження, утвердження людської гідності в усіх сферах тогочасного суспільства. У переважній більшості дослідники творчості Леся Мартовича зокрема, та письменників Покутської трійці загалом, фрагментарно та епізодично торкалися окресленої проблеми, здебільшого під час характеристики літературної спадщини письменника.

Водночас його публіцистичні розвідки залишилися поза увагою дослідників. А наукове обґрунтування його публіцистики уможливить

глибше й різнобічне розкриття багатства творчої індивідуальності письменника, осмислення місця і ролі майстра в процесі збагачення національної культури, духовності народу, а також доповнить картину розвитку української публіцистики, додасть акцентів до повноти осмислення творчого доробку й особистостей сучасників письменника.

Аналіз досліджень, присвячених творчості письменника, показує, що вивчення його публіцистичних і літературно-критичних поглядів знаходиться, по-суті, на початковій стадії. Окремі аспекти висвітлення публіцистики Леся Мартовича знайшли відображення в працях українських літературознавців Є. Барана [1], Ю. Гаморака [3], О. Гнідан [5], Р. Горака [6], М. Гуйванюка [7], А. Королька [10], В. Лесина [12], Р. Піхманця [20], Ф. Погребенника [21], Г. Марчук [18], Б. Якимовича [26] та ін. Основна увага літературознавців була зосереджена на вивченні художньої творчості письменника та її проблем. Однак значний інтерес становлять статті письменника, тексти його виступів, різножанрові критичні матеріали. Вони допомагають зрозуміти витоки та спрямування його творчих пошуків.

З огляду на розвиток теорії публіцистики зауважимо, що в колишній т. зв. радянській школі журналістики публіцистичність була виокремлена такими ученими, як Д. Прилюк, І. Валько, Г. Солганик. Також термін «публіцистичність» тлумачили такі українські науковці, як В. Здорова, І. Михайлин, Н. Сопельник, О. Косюк. Основні вияви публіцистичності у своїх дослідженнях вивчали В. Шкляр, В. Різун, Н. Шаповаленко, В. Галич, О. Галич, В. Садівничий.

Мета статті – розглянути ідейно-тематичні та жанрово-стильові особливості публіцистичного доробку письменника, визначити головні тенденції розвитку його публіцистики та її тісний зв'язок із суспільно-літературним процесом другої половини XIX – початку XX ст. і художньою творчістю сатирика, показати її органічний зв'язок з історичною епохою та митцями, які представляють тогочасне літературне покоління. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: виявити основні теми та провідні мотиви його публіцистичної творчості, проаналізувати їх із урахуванням контексту доби та художніх здобутків письменника-сатирика; через аналіз публіцистики письменника розкрити еволюцію його світоглядних позицій, життєвий, суспільний та естетичний ідеали, а також їх зв'язок із громадською діяльністю, дослідити редакторську працю Леся Мартовича.

Об'єктом дослідження є публіцистична творчість Леся Мартовича. Предметом дослідження є змістові та жанрово-стильові особливості письменницької публіцистики, їх функціонування в суспільно-культурному процесі другої половини XIX – початку XX ст. Фактологічний матеріал для даної розвідки почерпнуто з Центрального державного історичного архіву України (м. Львів), де у Ф. 663 “Павлик Михайло – український письменник і громадський діяч” зберігається його листування з

Л. Мартовичем. Частину інформації з досліджуваної проблеми почерпнули з періодичних часописів “Народ” (1890-1895), “Хлібороб” (1891-1895) і “Громадський голос” (“Новий Громадський голос”; 1895-1914), а також з газет національно-демократичного спрямування “Діло”, “Батьківщина”, “Свобода”. На їх сторінках друкувалася інформація щодо громадсько-політичної діяльності Леся Мартовича, його участь в народних вічах, зборах, передвиборчих агітаціях тощо. Важливими першоджерелами в опрацюванні досліджуваної проблеми виявилися свідчення очевидців тогочасних подій: Василя Стефаника, Василя Равлюка, В’ячеслава Будзиновського, родини Северина Даниловича.

Значно полегшило опрацювання даної проблематики наявність Повного видання творів Леся Мартовича [18], яке підготовлене за оригіналами рукописів, що збереглися в архівних фондах Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України, відділі рукописів бібліотеки Наукового Товариства ім. Т.Шевченка у Львові, у фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові та Літературно-меморіального музею Леся Мартовича. Особливо цінними для нас є опубліковані у двотомнику кілька не відомих раніше листів письменника та його публіцистичні праці, які подано за першодруками у відомих часописах.

Формування світогляду та становлення суспільно-політичних поглядів Леся Мартовича припало на період кінця 1880-х – першої половини 1890-х рр. Зауважимо, що в той період український національний рух у Галичині був представлений народовською, русофільською та радикальною (соціалістичною) течіями. Остання виникла в другій половині 1870-х рр. під ідейним впливом М. Драгоманова та західноєвропейських поступових ідей. Радикали, ядро яких становила молодь, одразу ж виступили з різкою критикою існуючого ладу та діяльності старшого покоління народовців і русофілів.

Леся Мартович здобув початкову освіту під керівництвом учителя Л. Козанкевича у рідній школі с. Торговиця та сусіднього села Топорівців Городенківського повіту [4, с. V-VI]. Першим Лесевим учителем був товариш його батька Лев Козанкевич, дві дочки і син якого стали приятелями його дитинства. Невгамовна вдача майбутнього сатирика вже тоді бунтувалася проти всяких авторитетів і не хотіла їх визнавати: «Леся розбивався всіма сільськими дорогами, пустував, бив жидів і навіть дітей свого вчителя, і за це мусів нераз важко покутувати» [4, с. V]. Леся Мартович ніколи не соромився свого селянського походження. З одного з неопублікованих фрагментів літературної спадщини письменника довідуємося про життя тих «штампових» мешканців міста, які не хотіли змінювати своє життя на краще, а «сотворювали собі кумирів» – «на приказ того божка сплять, на приказ його будяться, на приказ його їдять, на приказ його журяться, сумують і веселяться. Притолочили, притіснили й обрізали свою душу. Вона в них забула, що це таке простір, що свобода. Сотво-

рили собі кумиря і поклоняються йому, приносячи на жертву людське здоров'я, людську думку і людську душу...» [17, арк. 1].

Визначальний вплив на формування його світогляду мали студентські роки, час, коли в Австро-Угорській імперії активно поширювалися соціалістичні ідеї. Кристалізація його соціалістичних поглядів відбулася під час навчання в Коломийській гімназії. Під впливом політичної й літературної діяльності І. Франка і М. Павлика у Коломийській гімназії засновано таємний гурток молоді. Леся Мартович, Лев Бачинський і Василь Стефаник стали активними членами цього гуртка відразу після його утворення. За спогадами Василя Равлюка [22], такі гімназійні товариства наприкінці минулого століття існували при кожній гімназії Східної Галичини. І найважливішою метою такого товариства було – виховувати молодь на ідейних, відданих своєму українському народові засадах. У розпорядженні гуртка була бібліотека, в якій переважали заборонені книги: «Кобзар» Т. Шевченка (празьке видання), твори Г. Квітки-Основ'яненка, Ю. Федьковича, І. Франка, женецькі видання М. Драгоманова, твори Ф. Достоєвського, Л. Толстого, наукові праці з філософії, історії, фольклористики тощо. Як згадував В. Стефаник, бібліотека їхнього коломицького гуртка була досить велика, налічувала близько 400 томів. Як легітимізаційний документ, мав кожний член свою записну книжечку, куди вписував зміст прочитаних книг, поезії Шевченка.

Щоб краще збагнути ту духовну атмосферу, в якій формувалися погляди і Леся Мартовича, і Василя Стефаника, і, пізніше, Марка Черемшини, наведемо опис записної книжечки Леся Мартовича, яку одержав у подарунок Василь Равлюк: «На першій сторінці старанним письмом написаний чотиривірш Шевченка «І день іде, і ніч іде...», на другій сторінці молитва поета «Царів, кривавих шинкарів», на третій «Світе тихий, краю милий» аж до слів «Панувала і я колись на широких світі», далі йшло «Послання» та «Кавказ». В тім часі не було ще видання творів Шевченка в Галичині, тільки як рідкість, неповне празьке видання з 1867 р. Тому то більш патріотичні поезії Шевченка кружляли у відписах між учнями, що виучували їх напам'ять. Опісля йшли «Тюремні сонети» Франка... На останніх картках нотатки був список прочитаних книжок. Були там твори в українській, німецькій, польській та російській мовах. Між іншими там були всі видання Драгоманова у Женеві, Качали «*Polityka polakow wzgledem*» Бродовича, «*Widok przemozoku*», Достоєвського «Вина і кара», а також «Крайцера соната» в німецькій мові. Всіх книжок було записано 487» [22, арк.3].

Знайомство із забороненою літературою, зближення з Михайлом Павликом, його сестрою Анною, Северином Даниловичем, дружба з Василем Стефаніком, активна громадська робота – все це зіграло величезну роль у подальшому формуванні молодого літератора як громадянина, занепокоєного питаннями соціального і політичного устрою суспільства.

У таємному гуртку місцеві гімназисти пропагували радикальні погляди, комплектувалася література соціалістичними творами І. Франка, М. Драгоманова, українських та польських авторів, вивчення яких заборонялося навчальною програмою. Гімназисти відзначали шевченківські свята, поглиблювали свої знання з історії рідного краю. Відомий український громадський діяч Володимир Кобринський згадував, що В. Стефанік неодноразово приходив в гості до Л. Мартовича, обидва захоплювалися читанням “Кобзаря” Т. Шевченка, якого в Коломиї було важко знайти, до того ж місцева австрійська влада забороняла його розповсюджувати: “... в цілім Львові було тоді в р. 1885 лиш “п’ять” “Кобзарів”, а в Коломиї був тоді лиш один “Кобзар” у Стефаніка” [9, арк. 1-2]. Василь Стефанік і Лесь Мартович пішли на беззастережну службу новим ідеям, проголошеним І. Франком саме тому, що, за висловлюваннями Василя Стефаніка, гімназія “крім формального навчання й ворожого наставлення до нас, учнів-українців, нічого нам не давала» [24]. **Так у юних гімназистів** виникла потреба заснувати таємне товариство, яке доповнювало б школу і дало б змогу молодим хлопцям знайти своє місце серед тодішніх невідрадних обставин” [10, с. 70].

Немаловажним для формування хисту Мартовича-сатирика було наближення до першовитоків – збирання фольклорних перлин. Так, в канікулярний час молоді люди записували по селах колядки, щедрівки, гаївки, весільні і любовні пісні, історичні думки, казки, приказки [4, с. XI-XII]. Зібрані Лесем Мартовичем приказки та прислів’я частково використав Іван Франко у збірнику “Галицько-руські народні приповідки”, у передмові до якого він зазначив, що для даної праці була використана “збірка приказок із Русова та інших сіл Снятинського повіта, зібрана Лесем Мартовичем” [6, с. 22]. Рання літературна творчість письменника, окрім аналізованого літературознавцями оповідання «Нечитальник», включає в себе також написання поезій патріотично-політичного забарвлення, – маловідома поезія “До русинів-галичан”, де іронічно висміює тогочасне галицьке москвофільство [19, с. 30].

Громадянська активність Леся Мартовича змушує його урізноманітнювати сатиричну творчість публіцистичними працями. Відомо, що у формуванні набору характеристик публіцистичних текстів, які зумовлюють їх жанрову приналежність, найбільш значну роль відіграє метод відображення дійсності. З-поміж трьох головних способів відображення дійсності, – фактографічного, аналітичного та наочно-образного, Лесь Мартович поступово зосереджується на останньому. До прикладу, якщо опублікований Лесем Мартовичем 2 лютого 1889 року в чернівецькій газеті “Буковина” перший допис “Із Снятинщини” був націлений на фіксацію якихось зовнішніх, очевидних характеристик явища, на отримання коротких відомостей про предмет (що, де і коли відбулося?), то кореспонденція під криптонімом “Л. М.” “Що дієся й говориться по наших читальнях у Снятинщині” [11, с. 20-22], опублікована 1 лютого

1890 р. у часописі “Народ” націлена не тільки і не стільки на фіксацію зовнішніх рис явища або раціональне проникнення в суть предмета, скільки на емоційно-художнє узагальнення пізнаного. У цьому дописі узагальнення досягло такого рівня, який називається публіцистичною (або навіть – художньою) типізацією, що зближує журналістику з художньою літературою.

У публіцистичному творі “Що дієся й говориться по наших читальнях у Снятинщині” [11, с. 20-22] автор подає взірці громадянської активності в українському селянському середовищі, характеризує діяльність політичних та громадських діячів краю. Тут письменник звертає увагу на створення і практичну діяльність народних читалень, метою яких мало стати піднесення життєвого та освітнього рівня українців. Лесь Мартович тут інформує, що 23 грудня 1889 р. створена народна читальня в с. Іллінци, а 26 грудня в с. Ганьківці і с. Задубрівці Снятинського повіту селяни організували вечорниці.

З уст простих селян лунають заклики до створення народних читалень як культурно-освітніх центрів українського селянства краю, « .. бо в ній можуть люде з усіх сторін сходитися тай так ураз не одно лихо можуть відогнати” [11, с. 21]. На відкритті читальні в с. Ганьківці письменник виголосив промову, вказавши, що народ має гуртуватися навколо таких культурно-освітніх закладів, бо “із зміною життєвих форм мусять змінитися також форми боротьби” українства краю [11, с. 21]. Також автор вказує, що на цих зібраннях виступала низка відомих громадських діячів краю. Л.Мартович виокремив запальні виступи селянина з с. Вовчківці Снятинського повіту Грицька Запаринюка, який “показував зібраним людем дуже ясно бо все на прикладах, чим є стан селянський у прирівнанню до дармоїдів та ошуканців” [11, с. 20-21]. Завершував усі свої виступи цей освічений селянин наведенням цікавих народних бувальщин, казок. Жителі Снятинщини високо цінили діяльність Г. Запаринюка. “Календар товариства “Просвіта” на рік 1892” стверджував, що він вів активну антиалкогольну боротьбу у своєму селі, з цього приводу особливо недолюбливав євреїв, які утримували корчми. Одного разу в 1875 р. Гриць Запаринюк повів кількох жителів с. Вовчківці на відкриття товариства тверезості в с. Карлів Снятинського повіту. Повернувшись у рідне село, намовляв односельчан, щоб відреклись горівки» [11, с. 21]. Тут очевидні характеристики інформаційного жанру, коли мова йшла про оперативне інформування Мартовичем своєї аудиторії щодо громадського життя Снятинщини, націленого на найбільш важливі події, явища, пов’язані з базовими, найбільш актуальними її потребами, сприяє формуванню в читача максимально точної картини навколишньої реальності. Однак, коли ж мова дійшла до більш глибокого аналізу дійсності, до роз’яснення, тлумачення, інтерпретації актуальних проблем, у даному випадку унаочнення Грицьком Запаринюком відкриття товариств тверезості, то ці досліджувані проблеми розглядаються жур-

налістом у взаємозв'язку з більш значущими явищами і мають ознаки вже аналітичного жанру.

Також Лесь Мартович звертає увагу на цікаві виступи на цих народних зібраннях селянина з с. Карлів Івана Сандуляка, який говорив, щоб у народні читальні вписувалися також українські жінки, зважаючи на те, що значна кількість чоловіків співається по селах. Автор стверджував, що до поради цього громадського діяча прислухалися жителі с. Ганьківці, бо після “вечорниць” вписалося 140 людей, з них багато жінок [11, с. 21]. До речі, саме за розповіддю Івана Сандуляка про те, що ексектор забрав останній кожух від однієї бідної сім'ї, тому що вона не могла сплатити податків Іван Франко напише оповідання “Історія кожуха”. А у вірші “Вандрівка русина з Бідою”, написаному в 1892 р., Іван Сандуляк намагається визволити народ з біди. Коли русин і Біда приїхали в Коломию, то остання попросила русина об'їздити “те місто кляте”, бо тут її “із'їздять радикали” [25, с. 126].

До художньо-публіцистичного жанру можна віднести розгорнутий допис “Реформа подружного закону” [16, с. 50]. Автор вважав, що слід впровадити в життя реформу цивільного законодавства, зокрема в сфері шлюбних відносин. Л. Мартович висловлює розуміння, що проти цієї реформи виступить клерикальна громадськість, передусім греко-католицьке духовенство, та вказував на недоліки негативного впливу католицької церкви стосовно впорядкування подружного законодавства. В емоційно-образній формі Лесь Мартович доводить корисність цивільного шлюбу [16, с. 50], передає аудиторії своє уявлення про актуальну реальність за допомогою художньої типізації.

Слід відзначити різносторонню жанрову палітру публіцистики Леся Мартовича. В якому б жанрі не працював письменник, – чи це замітки, нотатки, анонси, міні-огляди, інформаційні кореспонденції чи звіти, – завжди не звичайно повідомляв факти, а з власними припущеннями чи рекомендаціями, намагаючись викликати співпереживання читача, нерідко використовуючи властивий йому гумор. Виявлена самостійність мислення і гострота пера знадобилися не раз йому у написанні публіцистичних творів. До прикладу, Л. Мартович подає у «Громадському голосі» у формі своєрідного некролога відомості щодо неприйнятної для українців того часу народовської партійної ідеї. «Нагло, але здавна сподіваною смертю умерла дня 19 мая 1898 року Народовська партійна ідея. Небіжечка, купаючись у ставку званім Консолідація (Мартович має на увазі об'єднання в опозицію поляків і українців у 1870–1880-х рр. проти австрійського режиму, що закінчилася поразкою. – Г.М.) потонула в москвофільським болоті.

Допомагаючи їй утонуті, з нею разом пішли на дно проф. Юліан Романчук, бувший посол, бувший народовець, бувший батько нової ери, співвласитель Консолідації, а також д[октор] Теофіл Окуневський, бувший радикал.

Нехай з Богом спочивають!

Про остатні хвили тих політичних небіжчиків подамо обширнішу відомість в найближчому номері» [14, с. 6]. Особливою гостротою, точністю і місткістю сатиричного слова відзначались «повідомлення» про політичних опонентів. Тут Лесь Мартович показав неабияку майстерність у створенні сатирико-комічного ефекту шляхом поєднання, здавалося б, несумісних величин, сміливого зіткнення різних планів. Будучи важливим структурним елементом сатиричних образів, цей прийом поширюється і на лексичні, фразеологічні та синтаксичні форми, включаючи в себе поєднання різнохарактерних лексичних шарів, невмотивоване переміщення вислову з одного стилю мови в інший – функціонально далекий, що сприймається як різкий дисонанс або як засіб комізму.

Також в руслі нашого дослідження слід хоча б побіжно звернути увагу на редакційну роботу Леся Мартовича. У 1894-1895 рр. Лесь Мартович був співробітником коломийського часопису “Хлібороб”, редагуючи статті дописувачів [26], а з 15 листопада 1897 р. редагування радикального часопису “Громадський голос” було доручено Л. Мартовичу, оскільки через хворобу І. Франко не зміг виконувати обов’язки відповідального редактора, а М. Павлик змушений на деякий час від’їхати зі Львова. Дослідник творчості українського письменника Федір Погребенник зауважив, що він працював у важких умовах: отримував мізерну платню – 30 золотих ринських щомісячно. Щоправда, жив у редакційній кімнаті, яку надали йому безкоштовно [21, с. 39]. Відомо також, що 12 лютого 1898 р. за вказівкою Л. Мартовича був прийнятий новий план редакційної політики часопису, за яким дозволено друкувати статті тільки про позитивні кроки діяльності депутатів від РУРП в австрійському парламенті й Галицькому крайовому сеймі [10, с. 79]. З номера в номер без підпису з’являлися короткі дописи з життя галицької периферії і відомості з політичного життя світу, опрацьовані у формі гуморесок, дотепних жартів-мініатюр. Тут зустрінемо короткі оповідання, історії, характерні поєднання різнорідного словесного матеріалу в межах стильового комплексу, що неминуче веде до комізму: «На нашого панотця Козакевича з Угнова людці дуже вже звикли нарікати, так якби вони (панотець. – Г.М.) вже нікому нічого доброго не зробили. Чую, проте, обов’язок подати до публічної відомості, що мені в крайній потребі, як я служив у війську, видали благословенно витяг метрикальний, без котрого не був би-м ся вирекламуван; напавді мусив батько ходити дві неділі, напавді мати мусила занести голову цукру і 2 з[олотих] р[инських], але все-таки для мене «витяг» був важніший і я не зважав на те, що від мене панотець «витяг» [15, с. 8].

Отже, основною тематикою публіцистичних творів Леся Мартовича було відтворення суспільно-політичного життя краю, інформування щодо створення і розгортання роботи народних читалень, народних віч, щодо діяльності політичних товариств, агітація на підтримку народних

кандидатів під час виборів до австрійського парламенту і Галицького крайового сейму, сприяння у розгортанні українського січового руху на початку ХХ ст. Мартович-публіцист не просто описує чи констатує факти, повідомляє про сучасні проблеми, – він роз'яснює й переконує, полемізує й викриває, закликає до дії, агітує й пропагує. У його публіцистичних творах поєднуються лексико-стилістичні особливості наукового дослідження і ораторського мовлення, невимушена жвавість розмовної мови і чітка впорядкованість літературної мови.

Література

1. Баран Є. (Севрасевич М.) Лесь Мартович як герой літературної бувальщини / Євген Баран // «Покутська трійця» в загальноукраїнському літературному процесі кінця ХІХ – початку ХХ століття: Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 66-71.
2. Будзиновський В. Не-карієрович (Із споминів про Леся Мартовича) / В'ячеслав Будзиновський // Нові шляхи. – 1930. – Ч.2 (лютий). – С. 319-323.
3. Відозва до наших селян виборців! // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 5 цвітня. – Ч.14. – С. 1.
4. Гаморак Ю. Талант без середовища (Життя і творчість Леся Мартовича) / Юрій Гаморак // Мартович Л. Твори / за ред. Ю. Гаморака. – Київ; Львів: Українське видавництво, 1943. – Т.1. – С. III-LIII.
5. Гнідан О. Талант могутній, невмирущий / О. Гнідан // Винайдена рукопись про руський край – К.: Веселка, 1991. – С. 3-21.
6. Горак Р. Д. Лесь Мартович: Роман-есе / Р. Горак. – К.: Молодь, 1990. – 176 с.
7. Гуйванюк М. Літературна спадщина Леся Мартовича як історичне джерело (до 140-річчя з дня народження) / Микола Гуйванюк // Ямгорів. Літературно-краєзнавчий і мистецький альманах. – Снятин: Прут Принт, 2011. – Ч.18-19. – С. 141-148.
8. Животко А. Історія української преси / Аркадій Животко. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с.
9. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, відділ рукописних фондів і текстології. – Ф.69 Лесь Мартович. – Спр.23 Равлюк В. Т. Лесь Мартович. Спогади. Б/д. – 12 арк. (5 арк. чистих).
10. Королько А. “Коломийське товариство народних спілок”: ідеологічні засади і практична діяльність їх осередків на Покутті / Андрій Королько // Питання історії України. Збірник наукових праць кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. – Чернівці: Технодрук, 2014. – Т.17. – С. 68-82.
11. Л[есь]. М[артович]. Що дієся й говориться по наших читальнях у Святинщині [Снятинщині]. (Допись із місця) / Лесь Мартович // Народ. – 1890. – 1 лютого. – Ч.2-3. – С. 20-22.

12. Лесин В. Лесь Мартович. Літературний портрет / Василь Лесин. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1963. – 63 с.
13. Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника, відділ рукописів. – Плеш. 40 Данилович Іванна і Євгенія, донька Северина Даниловича. Біографічні спогади про Северина Даниловича (1861–1942) та інших членів родини. 1980. Снятин. – 52 арк.
14. Мартович Л. Війт (Інтерпеляція на 258. засіданню палати послів – підчас 17. сесії) / Лесь Мартович // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 27 цвітня. – Ч.19-20. – С. 2-6.
15. Мартович Л. За громаду / Лесь Мартович // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1913. – 26 червня. – Ч.26. – С. 8-11.
16. Мартович Л. Реформа подружного закона / Лесь Мартович // Запорожець. Календар для народа на рік переступний 1912 / Уложили Др. К. Трильовський і Іван Чупрей. – Коломия, 1911. – С. 40-65.
17. Мартович Л. Ані слова суперечки / Лесь Мартович // Відділ рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України. – Ф. 69. – № 14. – 1 арк.
18. Мартович Л. Повне зібрання творів. У 2 т. / Лесь Мартович. – Івано-Франківськ: ЛІК, 2015. Т.1 – 264 с., Т.2 – 410 с.
19. Марчук Г. Сатира Леся Мартовича в контексті сатиричних жанрів доби / Ганна Марчук. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 1999. – 141 с.
20. Піхманець Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини, Леся Мартовича / Роман Піхманець. – К.: Темпора, 2013. – 560 с.
21. Погребенник Ф. П. Лесь Мартович: життя і творчість / Федір Погребенник. – К.: Дніпро, 1971. – 194 с.
22. Равлюк В. Лесь Мартович. Спогади. Рукопис / В. Равлюк // Відділ рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України. – Ф. 69. – № 23. – 12 арк.
23. Стефаник В. Перший твір Леся Мартовича (Спомин) / Василь Стефаник // Повне зібрання творів: В трьох томах / Василь Стефаник. – Т.2: Автобіографічні твори, поезії в прозі, публіцистика, незакінчені твори і переклади. – К.: Видавництво Академії наук Української РСР, 1952. – С. 22-28.
24. Стефаник В. Людмила (Із споминів про Леся Мартовича) / Василь Стефаник // Повне зібрання творів: В трьох томах. – Т.2: Автобіографічні твори, поезії в прозі, публіцистика, незакінчені твори і переклади. – К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1952. – С. 29-32.
25. Франко І. Вандрівка русина з Бідою / Іван Франко // Твори в 50 томах. – К.: Наукова думка, 1976. – Т.1. – С. 126.
26. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. – Ф.663. – Оп.1. – Спр.221. Листи М. Павлику від кореспондентів з прізвищами на букву “М”. 1893-1908 рр. – 157 арк.

27. Якимович Б. З. Іван Франко – видавець: Книгознавчі та джерелознавчі аспекти / Богдан Якимович. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 691 с.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 12.04.2016 р.
Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Піхманцем Р.В.,
д.ф.н., професором Качканом В.А.*

LES MARTOVYCH'S OPEN JOURNALISM: ISSUES, CONTEXT, GENRES AND MOTIVES

H. I. Marchuk

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
Institute of Philology, Department of Ukrainian Literature;
76000, Ivano-Frankivsk, Shevchenko Str., 57; ph. +380 (342) 59-60-74*

Publicistic works by Les Martovych were researched. The peculiarities of the writer's worldview formation and development of his social and political views were analyzed. The main attention is focused on the ideological and thematic and genre-stylistic features of publicistic works of the writer; the key trends of his journalism and its close connection with the social and literary process of the late nineteenth - early twentieth century and with artistic creativity of the satirist were identified.

Keywords: *Les Martovych, genres of journalism, satirical art, genre identity.*